

Отзиви и рецензии

ВИШЕГРАДСКИ АТЛАС

Маргарита Илиева

DOI: 10.35101/prg-2022.1-2.10

През втората половина на 2021 г. излезе от печат ново, много ценно издание – Вишеградски атлас (Atlas Wiszehradzki. Visegrad Atlas¹). Това е първата комплексна разработка за страните от т.нар. Вишеградска група (създадена през 1991 г.), представяща разнородната база и развойни предизвикателства на този географски регион. Независимо от заглавието на изданието, според редакторите това е „монография, представяща географските различия: природни, социални и икономически на четирите страни от Вишеградската група“ (с. 12).

Публикацията е двуезична – всички текстове са на полски и английски език. Тя включва 299 страници текст, картни, графични и таблични материали, структурирани в няколко различни по обем и съдържание части: предговор, „От редакторите“, емпирична картно-текстова част, списък на главните източници на информация, списък на използваната литература и допълнителните източници, афилиация на авторите, картографите и редакторите.

Краткият, доста емоционален предговор е преведен на 5 езика (полски, унгарски, чешки, словашки и английски). В текста от научните редактори се определят целите на издаване на атласа, подчертават се някои общи черти в историческото развитие на този регион и най-важните фактори за неговото развитие, посочва се значението на съществуващото сътрудничество в областта на географската наука през последните десетилетия, характеризира се структурата

¹ Śleszyński, P., K. Czapiewski (Redakcja. Editors). Atlas Wiszehradzki. Visegrad Atlas. Instytut Współpracy Polsko-Węgierskiej im. Wacława Felczaka, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Warszawa, 2021.

и особеностите на „атласната“ част и др. Редакторите определят като „главна цел на разработката показване на разнородността на факторите, решаващи за развитието на тази територия, както и опит за комплексно географско описание на явления и процеси, които са ефект от преплитането на исторически и съвременни обусловености на развитието“ (с. 12). Научната редакция на атласа е дело на проф. Пшемислав Слешински и д-р Конрад Чапевски от Института по география и териториална организация при Полската академия на науките, а картографската редакция – на д-р Йоланта Корицка-Скорупа и маг. Томаш Новацки (Варшавски университет) и маг. Агнешка Адамьяк (Варшава).

Към атласа е представен много богат набор публикации използвана литература и източници на данни по разглежданите проблеми (посочени около 300 позиции), по-голямата част от които на полски и английски език, както и публикации на учени от съответните страни.

В разработването на атласа участват 46 автори, картографи и редактори от Полската академия на науките, от някои от най-големите университети в страната (Варшавски, Ягелонски, Вроцлавски, Лодзки, Гдански, Шльонски, Ополски и др.), от Института за полско-унгарско сътрудничество, от други научни институции, софтуерни фирми и др. В авторския колектив е и един учен от Словакия. Специализацията в различни области на географската наука на тези учени е допринесла за успешната подготовка на атласа и неговото публикуване.

Главната част на атласа са 50 синтетични раздела, в които са разгледани теми, представяни най-често в съвременните атласи и монографии за отделни страни или региони. В публикацията те не са обединени в тематични направления. Във всеки раздел се включват по една или повече карти, разработени със съвременни подходи и методи. Географските карти са допълнени с графични изображения, таблици, в някои случаи със снимки, в зависимост от характера на представяното явление, процес или проблем, от наличността на необходимата сравнителна информация за четирите страни и др. Доброто познаване на съответните тематични проблеми е позволило на авторите да направят аналитични характеристики на тяхното състояние и/или развитие, с много полезни за читателя сравнения както на различията и многообразието на страните от Вишеградската четворка, така и сравнения с други европейски страни или ЕС като цяло. В текстовете има доста практически насоки за използване на съществуващия потенциал за развитието на тези страни и тяхното стопанство.

В зависимост от тематиката бих поделила представените 50 раздела условно на няколко групи. В първата група може да се включат теми, представящи общо региона, които помагат на читателя да се ориентира по-добре (географско положение, граници, административно деление и др.). В следващата тематична група може да се обединят тези, които представят избрани характеристики на природната среда и проблеми на нейното опазване, някои видове природни ресурси. Най-голямо място в атласа е отделено на специфичните демографски характеристики на населението, културната специфика и културно-религиозното наследство на региона, структурата на големите градове и гравитационните връзки между тях. Като отделна група биха могли да се обособят някои дейности на населението, свързани с развитието на висшето образование, науката, здравеопазването (вкл. пандемията Ковид-19 в разглежданите страни) и спорта. Тук бихме искали да подчертаем голямото значение, което се отдава на висшето

образование и науката като потенциал за развитие, от една страна, и на взаимосвързаността между отделните страни в тези области, от друга. Транспортната инфраструктура и транспортната дейност може да се обединят в отделна група, като особено интересна и актуална тук е темата за влиянието на пандемията Ковид-19 върху транспортната достъпност на страните. Поради недостатъчна информация по-слабо са представени други форми на стопанска дейност и различията в развитието на икономиката (например БВП, местоположение на центровете на най-големите фирми, селскостопанска продукция, туризъм). Смятаме, че особено интересни са картите за локалните стопански функции и виртуалната атрактивност на туристическото пространство. В последната, заключителна, група може да се включат синтетични карти, показващи взаимното сътрудничество между страните от Вишеградската група и тяхното място в ЕС.

От гледна точка на българския читател може да се отбележи, че в разглеждания атлас са представени теми, които досега са слабо разработени в българската географска литература или не са били представяни по подобен начин, например ендоними и егзоними на големите градове, гравитация на градовете, локални стопански функции, виртуална атрактивност на туристическото пространство и др.

Внимателното запознаване със съдържанието на Вишеградския атлас позволява да се направи извода, че в него са намерили отражение редица проблеми на съвременното развитие на изследваните страни, които досега не са включвани в националните им атласи, например значението на международния транспортен коридор *Via Carpatia* (с. 210), диверсификацията на доставките на газ и нефт (с. 230) и др. Някои от тях редакторите на изданието определят като „пионерни“, например, проблеми, касаещи киберпространството и развитието на информационното общество (с. 270) и др. Други явления не са били познати до преди 2–3 години и не са отразявани в атласи и монографии, напр. пандемията Ковид-19 (с. 188), пандемията Ковид-19 и международната транспортна достъпност (с. 214).

В заключение може да се обобщи, че в ръцете на читателя е предоставен един актуален, качествен географски продукт, който „представя потенциалът на региона на вишеградските страни, както и научен потенциал, разбиран като сбор от инструменти и методи за пространствен анализ“ (с. 19).

Разработването на атласа на страните от Вишеградската група е резултат от реализиран проект на Полското географско дружество, финансиран от Института за полско-унгарско сътрудничество „Вацлав Фелчак“. На тези институции са посветени кратки текстове в края на изданието.

Институтът за полско-унгарско сътрудничество е създаден в началото на 2018 г. с цел развитие на полско-унгарското сътрудничество чрез пропагандиране изучаването на полски език в Унгария и на унгарски език в Полша, по-добро опознаване на историята и съвременното развитие на двете страни, подкрепа на ценни инициативи в областта на науката, образованието, икономиката, спорта и културата.

Полското географско дружество е институция с особено важна научна и обществена роля, която през 2018 г. чества своя стогодишен юбилей. В него членуват около 1500 души. Признание и уважение за големия принос на Дружеството и цялата географска общественост в изграждането на независима Пол-

ша, за определяне на нейната територия и граници, за развитието на полската наука се подчертават в резолюция на Сейма на република Полша, специално приета по случай този юбилей.

THE VISEGRAD ATLAS

Margarita Ilieva

The Visegrad Atlas, published in 2021, is the first comprehensive scientific product of its kind regarding the countries of the so-called Visegrad Group, and representing the diverse base and development challenges which this geographical region faces. The publication is the result of a project implemented by the Polish Geographical Society, funded by the Waclaw Felczak Institute of Polish-Hungarian Cooperation. The main part of the atlas represents 50 synthetic sections, which include maps and graphics, tables and analytical characteristics, with practical guidelines for using the existing potential of these countries. The atlas also includes analyses and comparisons, which are very useful for the readers, such as analyses regarding an array of problems of modern development, hitherto not reflected in atlases and monographs, e.g. the Covid-19 pandemic, the Covid-19 pandemic and international transport accessibility, the diversification of gas and oil supplies, etc. Some of those analyses are described by the editors of the publication as “pioneering” – for example, problems concerning cyberspace and the development of the information society.